

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу ПАЛАГІЦЬКОГО Віктора Івановича
на тему: «Формування економічної безпеки учасників будівництва
в умовах економічної циклічності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із науковими програмами. Сучасний стан розвитку інвестиційно-будівельної галузі України характеризується високою мінливістю та суттєвими макроекономічними ризиками, які значно посилилися через форс-мажорні обставини воєнного стану. Будівельний сектор виявився одним із найбільш чутливих до будь-яких економічних коливань. Така вразливість учасників будівництва чітко проявляється у періоди змінення економічних циклів, коли підприємства стикаються із падінням інвестиційного попиту, дефіцитом фінансових ресурсів, затримками платежів та загрозою зупинки будівельних проєктів.

Більшість існуючих підходів до забезпечення економічної безпеки підприємств орієнтовані на стандартну реакцію на загрози за принципом ліквідації наслідків. Однак у сучасних умовах постійної циклічної нестабільності та воєнних обмежень такі методи втрачають ефективність, оскільки вони не враховують, як саме змінюється характер ризиків на різних стадіях економічного циклу. Це зумовлює наукову та практичну потребу у формуванні нового підходу до економічної безпеки будівельних компаній – девелоперських, підрядних та організацій-замовників. Головною метою стає створення гнучкої та стійкої системи управління, яка дає змогу завчасно адаптуватися до фазових коливань ринку та зберігати фінансово-виробничу стабільність як у періоди зростання, так і під час кризи.

З огляду на це, дисертаційна робота В.І. Палагіцького, яка присвячена розробці теоретико-методичних засад та прикладних інструментів забезпечення економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності, є цілком своєчасною, обґрунтованою та актуальною для вітчизняної економічної науки і практики відбудови України.

Представлене дослідження є логічною складовою науково-дослідних робіт, які виконувалися на кафедрі економіки будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури. Зокрема, здобувач брав безпосередню участь у виконанні бюджетних наукових тем, присвячених удосконаленню стратегій трансформації девелоперів у будівництві в умовах циклічності (номер державної реєстрації 0123U103886), де ним особисто розроблено систему індикаторів фазових зрушень економічного циклу. Також матеріали дослідження використані в межах наукових робіт із механізмів

цифрової трансформації будівництва (номер державної реєстрації 0119U103843) та формування конкурентних стратегій і прогнозування показників розвитку стейкхолдерів будівництва (номер державної реєстрації 0121U110365), де автором обґрунтовано методичні підходи до оцінювання безпеки суб'єктів господарювання залежно від фази економічної динаміки.

Крім того, засадничі ідеї та висновки дисертаційної праці узгоджуються з ключовими положеннями державних нормативних актів у сфері національної та економічної безпеки України.

2. Ступінь наукової обґрунтованості та достовірності результатів, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації В.І. Палагіцького, є належним чином обґрунтованими та науково доведеними.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугує системний підхід до аналізу економічної безпеки підприємств будівництва, що дав змогу розглядати учасників інвестиційно-будівельного процесу (девелоперів, підрядників та замовників) як цілісну динамічну систему в умовах макроекономічної циклічності. Достовірність отриманих наукових результатів забезпечується коректним застосуванням комплексу сучасних методів дослідження: наукового абстрагування та системно-структурного аналізу – для уточнено-понятійного апарату та концептуалізації системи економічної безпеки з урахуванням галузевих ризиків і фазових коливань; економетричного моделювання та статистичного аналізу – для виявлення залежностей між індикаторами економічних циклів (зокрема короткострокових циклів Кітчина) та показниками стійкості будівельних підприємств; фазово-диференційованого та індикаторного підходів – для обґрунтування системи антициклічного управління та діагностики рівня безпеки господарюючих суб'єктів на різних стадіях економічного циклу; експертних оцінок та сценаріювання – для розробки адаптивних інструментів вирівнювання касових розривів та мінімізації ресурсно-функціональних загрози під час рецесійних фаз.

Логічна послідовність викладу матеріалу, репрезентативна інформаційна база (офіційні дані Державної служби статистики України, фінансова звітність будівельних підприємств, нормативно-правові акти) та узгодженість теоретичних висновків із прикладними розробками підтверджують високий рівень достовірності дослідження.

Достовірність та практична цінність здобутих результатів додатково засвідчуються їх апробацією на науково-практичних конференціях, висвітленням у рецензованих наукових фахових виданнях, а також підтверджуються актами впровадження наукових розробок у практичну діяльність суб'єктів господарювання будівельної галузі (зокрема ТОВ «Регіон-Агробуд» та ТОВ «ДВ-Констракшн»).

3. Оцінка змісту, структури та завершеності роботи.

Структура дисертаційної роботи є логічно побудованою та відповідає вимогам до наукових досліджень освітньо-наукового рівня. Робота містить вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

Загальний обсяг дисертаційного дослідження складає 297 сторінок, при цьому основний зміст викладено на 236 сторінках. У роботі міститься значна кількість ілюстративного матеріалу, таблиць та аналітичних схем (зокрема, щодо взаємодії учасників будівництва, аналізу ризиків та потоків), що забезпечують наочність представлених результатів. Список використаних джерел охоплює 278 найменувань. Додаткові матеріали подано в додатках на 15 сторінках.

Перший розділ присвячено теоретико-методичним засадам формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності. У ньому досліджено еволюцію наукових підходів, детермінанти та сутність економічної безпеки, визначено методичні основи її оцінювання, а також розкрито теоретичні передумови функціонування будівельних підприємств у розрізі короткострокових циклів Кітчина та в умовах воєнного стану.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану економічної безпеки учасників будівництва в Україні в умовах економічної циклічності. У ньому здійснено оцінювання динаміки розвитку будівельної галузі, ідентифіковано та систематизовано основні загрози й ризики для окремих суб'єктів будівництва на різних фазах економічного циклу, а також обґрунтовано концептуальні підходи до формування фазово-диференційованої системи оцінювання.

Третій розділ містить розробку та обґрунтування прикладного інструментарію щодо підвищення рівня економічної безпеки учасників будівництва. У розділі обґрунтовано резильєнтність як основу управління, сформовано інтегральну фазово-диференційовану модель оцінювання та запропоновано методику антициклічного управління на основі динамічної резильєнтності й системи випереджаючих індикаторів.

Робота є завершеною, внутрішньо узгодженою та оформленою відповідно до чинних вимог.

4. Наукова новизна одержаних результатів полягає у системному обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці комплексно-прикладного інструментарію забезпечення економічної безпеки суб'єктів будівельної галузі в умовах економічної циклічності, нестабільності ринкового середовища та кризових явищ. На основі концептуального поєднання системного, процесного та ризик-орієнтованого підходів поглиблено розуміння природи економічної безпеки учасників будівництва як динамічної характеристики їхньої стійкості, що адаптується до зовнішніх макроекономічних коливань. Це дозволило сформулювати цілісну методичну базу для своєчасного виявлення, оцінювання та нейтралізації загроз нормальному функціонуванню будівельних підприємств на різних фазах економічного циклу.

Зокрема, у дисертаційній роботі:

Удосконалено:

- методичний підхід до оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств, який, на відміну від існуючих, базується на фазово-диференційованому аналізі та враховує специфіку короткострокових економічних циклів (зокрема циклів Кітчина) і деструктивний вплив факторів воєнного стану, що дозволяє підвищити точність ідентифікації загроз на різних етапах девелоперського/будівельного циклу;

- інструментарій антициклічного управління суб'єктами будівництва, що передбачає використання системи випереджаючих (випереджувальних) індикаторів та механізмів адаптації до макроекономічних коливань, сприяючи завчасному нейтралізуванню кризових явищ у будівельному секторі;

- схему взаємодії учасників інвестиційно-будівельного процесу в системі забезпечення їхньої економічної безпеки шляхом узгодження організаційно-економічних інтересів, оптимізації ресурсно-фінансових потоків та перерозподілу ризиків між замовниками, девелоперами й підрядними організаціями.

Набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат теорії економічної безпеки, зокрема поглиблено трактування категорії «резильєнтність (життєстійкість) будівельного підприємства» як здатності суб'єкта господарювання не лише протистояти зовнішнім шокам та макроекономічній циклічності, а й динамічно трансформувати внутрішні бізнес-процеси для відновлення та стабільного розвитку;

- систематизація загроз та ризиків діяльності учасників будівництва, яку доповнено факторами фазово-диференційованого впливу економічних циклів та специфічними ризиками функціонування галузі в умовах воєнного стану й повоєнної відбудови;

- концептуальні засади формування системи економічної безпеки суб'єктів будівництва, що спираються на поєднання принципів динамічної резильєнтності, превентивності та антициклічного регулювання, забезпечуючи стійкість підприємств у довгостроковій перспективі.

5. Практична значущість результатів. Практичні результати дисертації впроваджені у діяльність будівельних підприємств та організацій, зокрема ТОВ «ЮКАТ-ЗД» (довідка № 73/26 від 12.05.2026 р.) та ТОВ «Конопляні технології» (довідка № 02/06 від 02.06.2026 р.). Як засвідчили підсумки впровадження, практична цінність результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані як основа для формування фазово-диференційованої системи оцінювання та управління економічною безпекою учасників будівництва в умовах циклічних коливань економіки та воєнного стану.

Запропоновані підходи забезпечують підвищення адаптивності та резильєнтності будівельних підприємств, сприяють своєчасній ідентифікації фазових зрушень короткострокових циклів Кітчина за допомогою

випереджаючих індикаторів та підвищують обґрунтованість управлінських і фінансово-економічних рішень на різних стадіях ділової активності.

Обґрунтованість і достовірність результатів підтверджується впровадженням комплексу фазово-диференційованих інструментів, алгоритмів оцінювання та прикладних розробок антициклічного управління у практичну діяльність зазначених підприємств. Реалізація запропонованого інструментарію сприяла підвищенню рівнів фінансово-економічної стійкості, оптимізації ресурсно-функціональних параметрів, мінімізації екзогенних та ендогенних ризиків, а також зміцненню конкурентних позицій підприємств у умовах зростаючої невизначеності.

Окрім цього, результати дослідження впроваджені в освітній процес Київського національного університету будівництва і архітектури при викладанні дисциплін економічного та управлінського профілю.

У цілому результати мають прикладний характер і можуть бути масштабовані для інших девелоперських та підрядних підприємств будівельної галузі України.

6. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні положення, результати теоретичних узагальнень, методичні підходи та прикладні напрацювання дисертаційного дослідження знайшли повне відображення у наукових публікаціях здобувача. Здобуті результати оприлюднені у 13 наукових працях, з яких 6 статей опубліковано у наукових фахових виданнях, включених до переліку МОН України, а також 7 матеріалів апробаційного характеру, оприлюднених у тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях і форумах.

У публікаціях належним чином розкрито сутність та закономірності формування економічної безпеки учасників будівництва в умовах економічної циклічності та воєнного стану. Зокрема, у фахових статтях обґрунтовано фазово-диференційований підхід до оцінювання й управління економічною безпекою з урахуванням короткострокових циклів Кітчина, розкрито концепцію динамічної резильєнтності як основи антикризового та антициклічного управління, а також викладено методичний інструментарій стабілізації фінансово-економічного стану будівельних підприємств. Окрему увагу приділено розробці й інтеграції системи випереджаючих та синхронних індикаторів для ранньої діагностики фазових зрушень і формування адаптивних управлінських рішень, що знайшло відображення в публікаціях прикладного спрямування.

Таким чином, результати дослідження пройшли належну апробацію у науковій спільноті, що підтверджує їх наукову й практичну значущість, а також повністю відповідають критеріям повноти викладу в опублікованих працях згідно з вимогами щодо здобуття ступеня доктора філософії.

7. Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням із дотриманням усіх вимог академічної доброчесності. Результати перевірки на наявність текстових

запозичень засвідчують високий рівень унікальності авторського тексту. Усі використані наукові джерела, нормативно-правові акти, методичні матеріали та статистичні дані належним чином оформлені відповідно до діючих стандартів бібліографічного опису, із чітким посиланням на авторів та джерела запозичень. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації даних чи самоплагіату в роботі та опублікованих за її темою працях не виявлено.

8. Зауваження та рекомендації щодо подальшого вдосконалення дослідження.

1. У цілому розділ 1 характеризується високим рівнем теоретичного обґрунтування та ґрунтовним опрацюванням понятійно-категоріального апарату, зокрема щодо визначення факторів (рис. 1.2, с. 50; рис. 1.3, с. 60) і функціональних складових (табл. 1.3, с. 62–64) економічної безпеки. Водночас у підрозділі 1.2 (с. 70–84), присвяченому методичним основам оцінювання економічної безпеки учасників будівництва, виклад матеріалу має описово-оглядовий характер та потребує більш інтегрованого узагальнення ключових підходів. В окремих фрагментах спостерігається надмірна деталізація загальноекономічних концепцій оцінювання (табл. 1.4, с. 74), методів нормалізації (табл. 1.5, с. 79) та визначення вагових коефіцієнтів (табл. 1.6, с. 80) без чіткої їх систематизації в межах єдиної аналітичної логіки врахування галузевої специфіки будівництва. Доцільним є посилення концептуальної єдності викладу та виразніший акцент на узагальнюючих висновках щодо специфіки диференціації методичного інструментарію залежно від ролі суб'єкта (девелопер, підрядник, замовник) на основі запропонованих схем взаємодії (рис. 1.1, с. 44) та матриць ризиків (табл. 1.1, с. 43; табл. 1.2, с. 45–47). Загалом науковий рівень розділу є належним, однак він вимагає підвищення структурної компактності та аналітичної цілісності.

2. Зауваження по п. 2.3 стосується засад обґрунтування та практичного застосування концептуальних підходів до формування фазово-диференційованої системи оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств (с. 145–154). У тексті підрозділу недостатньо чітко розкрито математико-статистичну логіку розрахунку та практичну інтерпретацію механізму фазового переходу вагових коефіцієнтів (табл. 2.4, с. 146) при зміні стадій циклу Кітчана. Доцільно було б детальніше пояснити, яким чином забезпечується плавність фазового переходу для уникнення дискретних стрибків і спотворень значень інтегрального показника економічної безпеки підприємства при зміні макроекономічної кон'юнктури, а також посилити узгодження зазначеного алгоритму із загальною аналітичною структурою другого розділу, зокрема з макроекономічною динамікою (рис. 2.6–2.7, с. 124, 130) та виявленими ризик-профілями суб'єктів будівництва (табл. 2.2–2.3, с. 142, 144).

3. Висновки до розділу 2 вирізняються достатньою теоретико-методичною обґрунтованістю та інноваційною насиченістю, що свідчить про глибоку діагностику сучасного стану будівельної галузі та виявлення закономірностей

впливу циклічних процесів (с. 109–131). Водночас у підсумкових положеннях розділу недостатньо представлено інтегрований виклад особливостей поєднання випереджальних та синхронних макроекономічних індикаторів (рис. 2.1–2.5, с. 111, 116, 120) із внутрішніми ризик-профілями та специфікою функціонування девелоперських і підрядних підприємств (рис. 2.8, табл. 2.2–2.3, с. 135, 142, 144). Доцільним є більш системне узагальнення запропонованих діагностичних підходів та фазово-диференційованих вагових коефіцієнтів (табл. 2.4, с. 147) для посилення логіки, виразності та аналітичної завершеності висновків розділу.

4. Зауваження щодо підрозділу 3.2 (с. 189–221). У контексті дисертаційного дослідження здобувачем запропоновано інтегральну фазово-диференційовану модель оцінювання економічної безпеки будівельних підприємств, яка базується на концепції динамічної резильєнтності та охоплює фінансову, виробничо-технологічну, кадрову, ринково-контрактну, інформаційно-цифрову та безпекову складові. На підставі аналізу тексту підрозділу 3.2 виникло зауваження щодо необхідності більш детального розкриття алгоритму агрегування часткових показників у єдиний інтегральний індекс (формули 3.3–3.19, с. 194–219); зокрема, доцільно чіткіше уточнити процедуру нормалізації різнорозмірних вхідних параметрів за формулами (3.1) та (3.2) (с. 191–192), а також навести конкретне експертне або статистичне обґрунтування обраних діапазонів галузевих бенчмарків (порогових значень) для кожної з 6 функціональних складових у табл. 3.1–3.8 (с. 195, 196, 200, 204, 208, 213, 215, 218). Крім того, варто посилити прозорість розрахунку та навести конкретні значення адаптивних вагових коефіцієнтів (w_1 – w_6) для різних фаз циклу Кітчана (оскільки у тексті на с. 219 йде посилання на табл. 3.9, яка насправді містить шкалу інтерпретації ІПЕБ на с. 220), що дозволить підвищити відтворюваність розробленої методики та її прикладної інтерпретованості.

5. Зауваження редакційно-структурного характеру щодо Розділу 3: у завершальній частині дисертаційного дослідження (Розділ 3) відсутня узагальнююча структурно-логічна схема контуру антициклічного управління, яка б наочно відображала цілісний взаємозв'язок між блоком ідентифікації фази циклу Кітчана (на основі випереджаючих індикаторів), блоком фазово-диференційованої оцінки резильєнтності та блоком прийняття управлінських рішень (превентивних, адаптаційних та стабілізаційних заходів). Таку схему доцільно було б побудувати шляхом графічної інтеграції та синтезу матеріалів підрозділу 3.1 (зокрема, рис. 3.1 на с. 176, рис. 3.2 на с. 183 та рис. 3.3 на с. 186) та підрозділу 3.3 (с. 221–222), що дозволило б логічно об'єднати методику розрахунку складових (табл. 3.1–3.8, с. 195–218) з практичним інструментарієм антициклічного реагування й значно посилити б наочність і практичну цінність розробленого підходу.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

9. Загальний висновок.

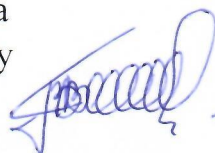
Дисертаційна робота ПАЛАГІЦЬКОГО Віктора Івановича є завершеним самостійним науковим дослідженням, що містить нові теоретично обґрунтовані та практично значущі результати у сфері забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств в умовах циклічності та макроекономічної нестабільності.

За змістом, рівнем наукової новизни та практичною значущістю робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами та доповненнями), а також вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р.

Дисертація заслуговує позитивної оцінки, а її автор – ПАЛАГІЦЬКИЙ Віктор Іванович – на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

РЕЦЕНЗЕНТ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки будівництва
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Вікторія ТИТОК

«Підпис Титок В.В. засвідчую»

Проректор з наукової роботи та
інноваційного розвитку
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Олександр КОВАЛЬЧУК